

Оксютенко К. В.,

докторант

Інституту держави і права імені В. М. Корецького

Національної академії наук України

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Наукова публікація присвячена дослідженню правових засад розвитку електронного урядування в умовах європейської інтеграції.

Зазначається, що розвиток електронного урядування покликаний значно оптимізувати діяльність органів публічної адміністрації, включаючи економію матеріально-технічних засобів, яких потребує паперовий документообіг, а також витрат на поштові відправлення. Крім того, можливість надання адміністративних послуг в цифровому форматі значно скорочує час, необхідний для їх отримання. Також суттєво скорочуються витрати часу на комунікацію між різними органами публічної адміністрації, зокрема, на обмін документами, отримання відповідей на запити тощо.

Правовою основою розвитку електронного урядування є Конституція та закони України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Верховною Радою України, укази Президента та постанови Кабінету Міністрів України, накази окремих міністерств, а також акти органів місцевого самоврядування.

Наголошується на тому, що розвиток електронного урядування є однією з умов набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі, адже згідно Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Сторони сприяють поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій.

З метою удосконалення правових засад розвитку електронного урядування в умовах європейської інтеграції пропонується внести зміни до чинного законодавства, зокрема Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», якими передбачити, що в паперовій формі документи виготовляються (видаються) у виключних випадках, прямо передбачених законами України.

Ключові слова: електронне урядування, правові засади, документообіг, цифровізація, діловодство, інформація, адміністративні послуги, євроінтеграція, адаптація, інформаційні технології, удосконалення.

Oksyutenko K. V. Legal basis of the development of electronic government in Ukraine under the conditions of European integration

Abstract. The scientific publication is devoted to the study of the legal foundations of the development of electronic governance in the conditions of European integration.

It is noted that the development of e-governance is designed to significantly optimize the activities of public administration bodies, including the saving of material and technical means required by paper document circulation, as well as costs for postal shipments. In addition, the possibility of providing administrative services in a digital format significantly reduces the time required to receive them. Also, the time spent on communication between various public administration bodies, in particular, on exchanging documents, receiving answers to requests, etc., is significantly reduced.

The legal basis for the development of e-governance is the Constitution and laws of Ukraine, international legal acts ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine, decrees of the President and resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, orders of individual ministries, as well as acts of local self-government bodies.

It is emphasized that the development of electronic governance is one of the conditions for Ukraine to become a full member of the European Union, because according to the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, the Parties contribute to the gradual approximation to the law and regulatory framework of the EU in the field of regulation of the information society and electronic communications.

In order to improve the legal basis for the development of e-governance in the conditions of European integration, it is proposed to amend the current legislation, in particular the Law of Ukraine «On Electronic

Documents and Electronic Document Management», to provide that documents are produced (issued) in paper form in exceptional cases, expressly provided for by law of Ukraine.

Key words: *electronic governance, legal principles, document flow, digitization, record keeping, information, administrative services, European integration, adaptation, information technologies, improvement.*

Актуальність теми. Діяльність системи національних органів публічного адміністрування повинна відповідати стандартам та принципам функціонування Європейського Союзу, адже для України повноправне членство в ЄС є гарантією подальшого економічного та соціального розвитку, побудови справжньої правої держави. Одним із таких стандартів є висока якість надання адміністративних послуг громадянам, що забезпечується сучасними засобами електронного урядування, коли будь-яка особа може оперативним чином отримати від органів публічної адміністрації необхідну інформацію та послуги, а самі суб'єкти владних повноважень мають потужний інструментарій електронної взаємодії.

Розвиток електронного урядування покликаний значно оптимізувати діяльність органів публічної адміністрації, включаючи економію матеріально-технічних засобів, яких потребує паперовий документообіг, а також витрат на поштові відправлення. Крім того, можливість надання адміністративних послуг в цифровому форматі значно скорочує час, необхідний для їх отримання. Також суттєво скорочуються витрати часу на комунікацію між різними органами публічної адміністрації, зокрема, на обмін документами, отримання відповідей на запити тощо.

Різні аспекти правового забезпечення електронного урядування завжди були в центрі уваги науковців. Із останніх наукових праць, пов'язаних із темою даної публікації слід виділити роботи Д. Біленької, М. Бабики, О. Берназюка, М. Віхляєва, О. Гунбіної, Т. Ковальової, О. Комарова, А. Краковської, Т. Коломоєць, Р. Мельника, А. Омельченка, Р. Стефанчука, В. Пилипчука, І. Тищенкої, В. Цимбалюка та інших науковців.

Проте актуальні правові засади розвитку електронного урядування в Україні в умовах європейської інтеграції ще не були предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує підготовку даної публікації.

Постановка завдання. Метою наукової публікації є дослідження правових засад

розвитку електронного урядування в умовах європейської інтеграції з метою формулювання пропозицій щодо удосконалення національного законодавства та юридичної практики у даній сфері суспільних відносин.

Методологія публікації включає філософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи дослідження. Так, серед філософських методів дослідження більшою мірою використовуються закони, прийоми та принципи діалектики, а саме: закон переходу кількісних змін у якісні, закон єдності та боротьби протилежностей, прийом «заперечення заперечення», а також принципи об'єктивності та історизму. Серед загальнонаукових підходів використовуються прийоми логіки (аналіз, синтез, індукція та дедукція), системний та структурно-функціональний методи. Серед спеціально-юридичних методів більшою мірою використовується метод юридичної догматики як похідний від аксіоматичного методу дослідження, а також методи порівняльного правознавства та метод юридичного моделювання.

Також в процесі підготовки даної публікації використовувались такі загальновідомі наукові підходи як цивілізаційний, антропоцентричний, телеологічний та синергетичний. Так, антропоцентричний підхід передбачає дослідження правових засад електронного урядування під кутом необхідності дотримання в процесі правового регулювання відповідних правовідносин прав і свобод людини; телеологічний підхід передбачає досягнення основної мети цифровізації публічного адміністрування – повного переходу на електронний документообіг між органами публічної адміністрації; синергетичний підхід дозволяє розглядати електронне урядування як самостійну систему, що прагне удосконалення.

Результати дослідження. Суспільні відносини у сфері розвитку електронного урядування врегульовано нормами Конституції та законів України, міжнародно-правовими актами, ратифікованими Верховною Радою України, указами Президента та постановами

Кабінету Міністрів України, наказами окремих міністерств, а також актами органів місцевого самоврядування.

В першу чергу слід звернути увагу на програмні документи, які визначають зміст та напрями політики держави у даній сфері правового регулювання. Так, у відповідності до загальнодержавної Концепції розвитку електронного урядування в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р., розвиток електронного урядування визначено одним з першочергових пріоритетів реформування системи державного управління. Також у рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування відповідно до європейських вимог [1].

Також у вказаній Концепції зазначено, що електронне урядування – це форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [1].

Дане визначення в цілому відображає всі основні ознаки електронного урядування, відповідає сучасній концепції публічного адміністрування, спрямованого на реалізацію та захист прав, свобод та законних інтересів громадян.

Крім того, в Концепції розвитку електронного урядування в Україні наголошується на тому, що з огляду на міжнародний досвід розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни. Реформа будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності. Адже саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне

покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Крім того, запровадження електронного урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market Strategy) [1].

Отже, розвиток е-урядування є безальтернативним вектором розвитку системи національних органів публічної адміністрації, що включає в себе використання всього інструментарію сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, перехід на електронний документообіг, надання адміністративних послуг в режимі онлайн тощо.

Поступовий перехід на електронний документообіг в органах публічної адміністрації регламентовано Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2] та постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55 «Деякі питання документування управлінської діяльності», якою затверджено «Типову інструкцію з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну», «Типову інструкцію з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади» та «Регламент організації взаємодії органів виконавчої влади в електронній формі» [3].

Так, у відповідності до п. 2 Типової інструкції з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну, основна форма провадження діловодства в установах є електронна. Документування управлінської інформації в установах здійснюється в електронній формі із застосуванням кваліфікованого електронного підпису, кваліфікованої електронної печатки та кваліфікованої електронної позначки часу, крім випадків наявності обґрунтованих підстав для документування управлінської інформації у паперовій формі, якими

визначаються: документи, що містять інформацію з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом; електронні документи, що не можуть бути застосовані як оригінал згідно з вимогами закону; документи, вимога щодо опрацювання яких у паперовій формі встановлена актами Кабінету Міністрів України [3].

Ця Інструкція поширюється на всі електронні документи, що створюються, відправляються або одержуються Секретаріатом Кабінету Міністрів України, центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями, що належать до сфери управління центральних або місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим [3].

Таким чином, паперова форма документів має використовуватись лише у виключних випадках, прямо передбачених законами України.

Також до правової основи розвитку електронного урядування слід віднести закони України «Про інформацію» [4], «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [5], «Про обов'язковий примірник документів» [6], «Про електронні комунікації» [7], «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [8], «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [9], «Про Національну програму інформатизації» [10], «Про цифровий контент та цифрові послуги» [11], «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027)» [12].

Так, у відповідності до ст. 3 Закону України «Про Національну програму інформатизації», Національна програма інформатизації спрямована на забезпечення:

- розробки, впровадження та застосування інформаційно-комунікаційних технологій у державному управлінні, місцевому самоврядуванні та суспільному житті;

- реалізації та впровадження заходів, спрямованих на розвиток електронного урядування та електронної демократії;

- створення та розвитку системи державних інформаційних ресурсів;

- рівного доступу до інформаційно-комунікаційних технологій та підвищення рівня освіченості громадян з питань інформаційно-комунікаційних технологій;

- удосконалення процедури надання публічних (електронних публічних) послуг;

- організації інформаційної взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування за допомогою електронного документообігу;

- створення систем інформаційної та аналітичної підтримки діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування;

- підвищення ефективності вітчизняного виробництва шляхом використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій;

- створення умов для розвитку господарської діяльності у сфері інформатизації [10].

Серед підзаконних нормативно-правових актів, якими врегульовано питання розвитку електронного урядування в Україні, слід відзначити наступні: постанову Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56, якою затверджені Засади реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку [13]; розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467-р, яким схвалена Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року [14]; розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р, яким схвалена Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери [15]; розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р, яким схвалена Концепція розвитку цифрових компетентностей [16]; розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р, яким схвалена Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні [17] та інші.

Так, згідно із Концепцією розвитку штучного інтелекту в Україні, впровадження інформаційних технологій, частиною яких є технології штучного інтелекту, є невід'ємною складовою розвитку соціально-економічної,

науково-технічної, оборонної, правової та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення [17].

Правовою основою для публічного адміністрування та розвитку електронного урядування є також Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 [18].

Так, у відповідності до вказаного Положення Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; у сфері розвитку ІТ-індустрії; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті; у сфері хмарних послуг [18].

Таким чином, Міністерство цифрової трансформації України є ключовим суб'єктом публічного адміністрування у сфері розвитку електронного урядування в Україні.

Так, у відповідності до п. 4 Положення про Міністерство цифрової трансформації України, Мінцифри здійснює заходи щодо створення та забезпечення функціонування: системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта»; системи електронної взаємодії органів виконавчої влади; інтегрованої системи електронної ідентифікації; єдиного державного веб-порталу відкритих даних; Єдиного державного веб-порталу електронних

послуг; Національної веб-платформи центрів надання адміністративних послуг; онлайн-платформи взаємодії органів виконавчої влади з громадянами та інститутами громадянського суспільства; державної платформи стану розвитку широкопasmового доступу до Інтернету (broadband.gov.ua); державного веб-порталу правового режиму Дія Сіті (city.diiia.gov.ua), реєстру Дія Сіті; єдиного державного веб-порталу цифрової освіти; Єдиного державного веб-порталу для збору пожертв на підтримку України «United24»; веб-порталу «Дія. Цифрова громада»; Єдиної інформаційної системи обліку Національної програми інформатизації [18].

Крім того, Мінцифри розробляє нормативно-технічну документацію щодо цифрових трансформацій; виконує функції Генерального державного замовника Національної програми інформатизації та інших державних програм цифровізації; проводить цифрову експертизу та готує відповідні висновки до проектів відповідних актів Кабінету Міністрів України, міністерств та інших органів виконавчої влади; проводить погодження в порядку, встановленому законодавством, призначення керівника з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій або цифровізації органу виконавчої влади (CDTO); вживає організаційних заходів щодо оптимізації процедур надання публічних (електронних публічних) послуг, зокрема щодо переведення публічних послуг в електронну форму; розробляє пропозиції щодо визначення основних напрямів розвитку системи надання публічних (електронних публічних) послуг, зокрема адміністративних послуг, здійснює заходи з її реформування; формує та веде Реєстр адміністративних послуг; сприяє розвитку мережі центрів надання адміністративних послуг, формує пропозиції щодо надання державної підтримки (у тому числі фінансової) такому розвитку; здійснює визначені законом повноваження у сфері публічних електронних реєстрів [18].

Також Мінцифри координує діяльність органів, що утворили центри надання адміністративних послуг, з питань підвищення рівня якості надання електронних та адміністративних послуг, розвитку електронної інформа-

ційної взаємодії таких центрів із суб'єктами надання адміністративних послуг, розширення функцій центрів та переліку послуг, які надаються через них; здійснює моніторинг якості надання електронних та адміністративних послуг, широкосмугового доступу до Інтернету, відкритих даних; проводить засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема з використанням мобільного додатка Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Дія), опитування щодо ініціатив, спрямованих на вирішення питань державного управління у різних сферах суспільного життя; координує діяльність міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих держадміністрацій, а також державних підприємств, установ, організацій та державних господарських об'єднань, навчальних закладів з питань, що належать до компетенції Мінцифри, надає їм необхідну методичну допомогу; сприяє впровадженню у державних органах та органах місцевого самоврядування технологій цифрових трансформацій; здійснює у межах повноважень заходи щодо впровадження та функціонування електронного документообігу [18].

У сфері євроінтеграції Мінцифри організовує та координує діяльність органів виконавчої влади, пов'язану з інтеграцією України до Єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market), а також участю України у програмах ЄС щодо цифрового співробітництва, зокрема у Програмі ЄС «Цифрова Європа» (Digital Europe Programme); розробляє акти з метою забезпечення виконання завдань, пов'язаних з участю України у Програмі ЄС «Цифрова Європа», зокрема щодо процедури визначення кандидатур для включення у мережу Європейських цифрових інноваційних хабів (European Digital Innovation Hubs) [18].

Важливе значення для правового регулювання розвитку електронного урядування у умовах євроінтеграції має Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, в якій питанням розвитку інформаційного суспільства присвячена окрема Глава 14 [19].

Так, у відповідності до ст.ст. 389–390 Угоди, Сторони зміцнюють своє співробітництво щодо розвитку інформаційного суспільства на користь приватних осіб і бізнесу через забезпечення загальнодоступності інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та через кращу якість послуг за доступними цінами. Це також полегшить доступ до ринків послуг електронних комунікацій, що сприятиме конкуренції та надходженню інвестицій в цю галузь. Співробітництво має на меті імплементацію національних стратегій інформаційного суспільства, розвиток всеохоплюючої нормативно-правової бази для електронних комунікацій та розширення участі України у дослідній діяльності ЄС у сфері ІКТ [19].

Згідно зі ст. 391 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, співробітництво охоплює такі сфери:

- сприяння широкосмуговому доступу, поліпшення безпеки мереж та широкому використанню ІКТ приватними особами, бізнесом та адміністративними органами шляхом розвитку локальних ресурсів Інтернет і впровадження онлайн-послуг, зокрема електронного бізнесу, електронного уряду, електронної охорони здоров'я і електронного навчання;

- координацію політик у галузі електронних комунікацій з метою оптимального використання радіоспектру і забезпечення функціональної сумісності мереж України та ЄС;

- посилення незалежності та адміністративної спроможності національного регулятора у галузі зв'язку з метою забезпечення його здатності вживати відповідні регуляторні заходи та впроваджувати свої рішення і всі відповідні норми, а також гарантування добросовісної конкуренції на ринках. Національний регулятор у галузі зв'язку повинен співробітничати з органом з питань конкуренції щодо моніторингу цих ринків [19].

Угодою також передбачено, що Сторони обмінюються інформацією, найкращою практикою та досвідом, здійснюють спільні заходи з метою розвитку всеохоплюючої нормативно-правової бази та забезпечення ефективного функціонування та неспотвореної конкуренції на ринках електронних комунікацій (ст. 392

Угоди). Крім того, Сторони заохочують співробітництво між національним регулятором у галузі зв'язку України та національними регуляторами ЄС (ст. 393 Угоди) [19].

Частиною 1 ст. 394 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, передбачено, що Сторони сприяють поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій [19].

Таким чином, розвиток електронного урядування є однією з умов набуття Україною повноправного членства в ЄС, тому одним із основних завдань національних органів публічної адміністрації є завершення процесу адаптації національного законодавства у даній сфері суспільних відносин до права Європейського Союзу.

Висновки. Проведене дослідження правових засад розвитку електронного урядування в умовах європейської інтеграції дозволяє сформулювати висновок про те, що в Україні прийнято достатньо велику кількість законів

та підзаконних нормативно-правових актів, якими врегульовані різні аспекти цифровізації публічного адміністрування, проте наявний в органах публічної адміністрації паперовий документообіг, причому в значних обсягах, свідчить про необхідність подальшого удосконалення чинного національного законодавства у даній сфері суспільних відносин.

З метою удосконалення правових засад розвитку електронного урядування в умовах європейської інтеграції пропонується внести зміни до чинного законодавства, зокрема Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», якими передбачити, що в паперовій формі документи виготовляються (видаються) у виключних випадках, прямо передбачених законами України.

Не менш важливим є завершення адаптації національного законодавства у сфері електронного урядування до права Європейського Союзу.

Перспектива подальшого дослідження даної тематики обумовлена необхідністю дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання суспільних відносин у сфері розвитку електронного урядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/250287124> (дата звернення: 01.10.2024).
2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
3. Деякі питання документування управлінської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55. Дата оновлення: 05.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-p> (дата звернення: 01.10.2024).
4. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
5. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. Дата оновлення: 28.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-vr#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
6. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 595-XIV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
7. Про електронні комунікації: Закон України від 16 грудня 2020 р. № 1089-IX. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).
8. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 01.06.2024).
9. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15 липня 2021 р. № 1667-IX. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

10. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2807-IX. Дата оновлення: 01.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#n191> (дата звернення: 01.06.2024).

11. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10 серпня 2023 р. № 3321-IX. Дата оновлення: 02.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

12. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021-2027): Закон України від 23 лютого 2023 р. № 2926-IX. Дата оновлення: 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2926-20#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

13. Деякі питання цифрового розвитку: постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56. Дата оновлення: 30.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

14. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467-р. Дата оновлення: 11.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

15. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

16. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. Дата оновлення: 03.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

17. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: розпорядження КМУ від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. Дата оновлення: 29.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

18. Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856. Дата оновлення: 01.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#Text> (дата звернення: 05.06.2024).

19. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Дата оновлення: 30.11.2015 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 05.06.2024).